

# Workshopprogramma

Engelstalige workshops zullen in het Engels plaatsvinden.

## Workshop programme

Workshops announced in English will be held in English.



■ Agroecologie en klimaatverandering / Agroecology & climate change ■ Eerlijke prijs en eerlijke handel / Fair prices & just trade ■ Korte keten & boer-burgerrelaties / Short supply chains & farmer-citizen relations ■ Eten Anders / Eating otherwise ■ Toegang tot land & de commons / access to land & commons ■ Nieuwe vaardigheden en perspectieven / New skills & perspectives ■ Inspiratiecarrousel / Wheel of inspiration

## Ronde 1 / Round 1

### Netwerk Voedselbossen Zuid-Holland

**Laat 1000 bossen bloeien: de rol van het voedselbos**

*“Er zijn verschillende manieren om naar voedselbossen te kijken. In deze workshop delen we onze kennis over voedselbossen door drie uiteenlopende initiatieven in Zuid-Holland te belichten: één meer agrarisch, één particulier en één gemeenschappelijk initiatief. Welke rol kunnen deze bossen vervullen in toekomstige (regionale) landbouw- en voedselsystemen?”*

### Federatie van Agroecologische Boeren

**Kennis delen van boer tot boer**

*Minister Schouten wil de kringlooplandbouw stimuleren. Laten we met elkaar in gesprek gaan over hoe wij als boeren denken dat dit kan, op een manier die voor ons werkt. Hoe kun je agro-ecologisch boeren zonder kunstmest, bestrijdingsmiddelen en in een gesloten kringloop? Voorlopers en pioniers hebben al veel kennis, hoe kunnen we van hen leren? Waar hebben boeren behoefte aan? We delen ervaringen, gebruiken boer-to-boer methodes van kennis uitwisseling en verkennen mogelijkheden om boerenkennis meer tot zijn recht te laten komen.*

### ‘Urbanising in Place’, SUGI-onderzoeksproject

**Een blik op stedelijk voedselbeleid vanuit agroecologisch boerenperspectief**

*Hoe zou stedelijk voedselbeleid er uitzien als agroecologische boeren mee mochten praten? In deze workshop kijken we kritisch naar het huidige beleid, op basis van een aantal voorbeelden uit ons onderzoek: nutriënten oogsten om het verlies aan bodemvruchtbaarheid in tuinbouw te compenseren; samenwerking tussen onder meer natuur- en landschapsbeheer, stedelijke afvalverwerking en composterende boeren; het gebruik van publieke landbouwgronden om de agroecologische kringloop tussen tuinbouw, akkerbouw en veeteelt te bevorderen; investingen in gemeenschappelijke keukens om agroecologisch geproduceerd voedsel beschikbaar te maken voor een breed publiek. Na een bondige toelichting van het perspectief discussiëren we in interactieve vorm over deze voorbeelden.*

EN  
**Regenerative agri-  
culture: sustainable  
fruit and vegetable  
production**

*How to grow good quality food and fruit in an advanced way, with respect for nature? In this workshop, you will learn how to DO field observations on soil, weeds, minerals and look for crop health. We explain the use of cover crops / perennial crops for health and carbon management. A demonstration of how to measure plantsap in the field will guide you on how to grow excellent produce.*

**Hoe houden we  
goed voedsel  
betaalbaar voor  
iedereen?**

**Milieudefensie, TAPP Coalitie en Slow Food Youth Network**

*Een eerlijke prijs voor voedsel houdt rekening met alle maatschappelijke kosten die de productie ervan met zich meebrengt. Daar hoort ook een goed inkomen voor de boer bij. Maar hoe kunnen we ervoor zorgen dat gezond en duurzaam voedsel betaalbaar is voor iedereen, ook voor mensen met een smalle beurs? Tijdens deze workshop presenteren we een paar praktijkvoorbeelden, waarin een eerlijke prijs en toegankelijkheid voor alle consumenten samengaan. Daarna willen we met deelnemers in gesprek.*

EN  
**True costs:  
the real value  
of our food**

**Avalon & Bionext**

*A food transition based on real costs means a fundamental shift in food production and consumption. What is the spot on the horizon, and what could be the impact on our health and environment, biodiversity and the countryside? Martien Lankester and Darko Znaor present results from a scenario study about true costs of agriculture and the development of organic agriculture in 3 provinces in the North of the Netherlands.*

**Blij Bord -  
Zorg om Voedsel**

**Drechtstadsboer, Ziekenhuis Gelderse Vallei, Oregional, Zorgboerderij de Zuidpunt, Linges Zorglandgoed & Diverz Welzijn (ovb)**

*Wat is er voor nodig om een volledig voedselaanbod van lokale producten snel en gemakkelijk beschikbaar te maken voor zorg- en welzijnsinstellingen? In deze workshop gaan we meedenken met een nieuw initiatief voor catering uit de korte keten. Zorgboerderij Zuidpunt wil afhaalpunten opzetten bij instellingen in Zwijndrecht en Dordrecht. In Culemborg zijn vergelijkbare plannen bij Linges Zorglandgoed, een instelling voor mensen met dementie, in samenwerking met regionale producenten. Welke lessen kunnen we trekken uit ervaringen met lokale catering in de zorg?*

## Voor de Oogst van Morgen, Boeren van Nederland, Milieudefensie & De Nieuwe Boerenfamilie

**Boer en burger  
weer in gesprek:  
hoe doe je dat?**

*Hoe breng je boer en burger in de praktijk bij elkaar? Boeren van Nederland (Jeanet Brandsma), Milieudefensie (Job van den Assem) en Nieuwe Boerenfamilies (Joris Lohman) vertellen over de manier waarop ze in hun initiatieven de dialoog tussen boer en burger versterken en wat ze daarvan geleerd hebben. Deelnemers aan de workshop verkennen aan de hand van hun eigen ervaringen en een generatieve luisteropdracht hoe een dialoog er voor hen uit kan zien.*

## Eet je Uitzicht!

**Eet je  
Uitzicht!**

*In een interactieve workshop gaan we op zoek naar de samenhang tussen je eten en je omgeving onder het motto 'Wat we eten maakt ons uitzicht!' We laten met praktische voorbeelden zien hoe de omgeving, de streek, kan bijdragen aan de verkoop van een product in de korte keten. Ook gaan we samen onderzoeken hoe eetbaar onze eigen woonomgeving is. Hoe kunnen we er als producenten en consumenten voor zorgen dat ons dagelijks eten een bouwsteen is voor een duurzame streek?*

## Stichting Zeldzame Huisdieren, boer Adriaan Antonis & Slow Food

**Vlees eten -  
hoe doen we dat  
verantwoord?**

*De opmars van vegetarisch en veganistisch eten is onmiskenbaar, en wordt vooral gedreven door afkeer van de schaduwkanten van de industriële veehouderij. Vandaar dat de eiwittransitie een belangrijk speerpunt in de voedseltransitie vormt, gericht op de vervanging van dierlijke door plantaardige eiwitten. Behalve dat het in deze verschuiving ook vaak weer draait om industriële spelers en geïmporteerde soja, is er ook altijd een groep veehouders en consumenten die werken aan vlees dat via een heel andere keten op ons bord komt: vlees van dieren die vooral buiten worden gehouden, in extensieve systemen zonder substantiële inputs, dat andere voedingswaarden kent, ambachtelijk wordt verwerkt en regionaal wordt afgezet. Dieren hebben sowieso een rol in kringloopssystemen, zowel de grazers op gronden die minder geschikt zijn voor de productie van voedsel voor mensen, als de alleseters (met name kippen en varkens) die afvalstromen voor hun rekening nemen. Zulk verantwoord vlees komt vaak ook van minder voorkomende, Nederlandse veerassen, die passende eigenschappen hebben. Hoe zou deze vorm van veehouderij een blijvertje kunnen worden? De Stichting Zeldzame Huisdieren verzorgt een inleiding over het produceren en consumeren van verantwoord vlees. Van daaruit wordt het gesprek geopend, om samen met deelnemers te zoeken naar het speelveld voor deze tak van sport, de wenselijkheden ervan, en de randvoorwaarden die hiervoor zouden moeten gelden. Het is een gesprek dat nog weinig wordt gevoerd, zozeer lijkt het overstemd te worden door de vega-dynamiek en de dilemma's in de agrarische actualiteit.*

## Dutch Cuisine

### Biodiversiteit op je bord

*Tijdens deze workshop verkent Bas Cloo, mede initiatiefnemer en bestuurslid van Dutch Cuisine, samen met de deelnemers de kansen en knelpunten om via de horeca de consumptie van 'biodiversiteit-vriendelijke' producten te stimuleren. Specifieke producten worden in het zonnetje gezet, bijvoorbeeld van boeren die natuur-inclusief produceren of vissers die vooruitstrevende maatregelen hebben genomen om de aquatische biodiversiteit te versterken. Hoe kunnen we met ons koop- en kookgedrag biodiversiteit stimuleren? En hoe ziet het menu van de toekomst eruit? De discussie wordt gevoerd met bij Dutch Cuisine aangesloten koks en agro-ecologische producenten.*

## Toekomstboeren

### Commons; word je mede-eigenaar van een boerderij?

*Wil je mede-eigenaar of aandeelhouder van een boerderij worden? Dan kun je er hier van alles over leren. In deze workshop presenteren vier toekomstboeren hun dromen en plannen voor een commons-initiatief dat ze willen beginnen. Ze hebben alle vier een leermeester uitgenodigd om hun vragen 'en plein public' te stellen. Naast het bijwonen van deze gesprekken, is er ruimte om met elkaar in discussie te gaan. Wellicht heb je zelf ook prangende vragen, dromen en verwachtingen bij 'de commons'.*

## Toekomstboeren

### Naar basisprincipes voor de nieuwe pachtwet

*Kortlopende pachtcontracten en hoge pachtprizen vormen een probleem voor boeren en CSA's die willen werken aan bodemherstel, biodiversiteit, korte ketens en bomen op hun land. De overheid gaat de huidige pachtwet herzien. De Federatie van Agroecologische Boeren is gevraagd input te leveren voor die herziening. Dit is een interactieve workshop waarin het onderhandelingsproces tussen belanghebbenden (boer, consument, landeigenaar en financier) wordt gesimuleerd om enkele basisprincipes voor de nieuwe pachtwet te formuleren.*

## Conscious Kitchen

### EN Using appreciative inquiry for sustainable food systems

*In this workshop you will learn about appreciative inquiry as a method to assess and strengthen the sustainability of food systems. Appreciative inquiry is a unique and positive approach that focuses on strengths rather than weaknesses. In small groups, you discuss current food systems, and, using the four D's of appreciative inquiry (discovery, dream, design and destiny) you will generate ideas about how we can make the food system more sustainable.*

EN

**Degrowth for  
a sustainable  
agri-food system**

**Utrecht University Unmaking Team, Ontgroeï (Degrowth)**

*What does it mean to move 'forward' in agri-food sustainability transformations? How does thinking food 'otherwise' relate to a degrowth paradigm? Sustainable degrowth is a downscaling of production and consumption that increases human well-being and enhances ecological conditions and equity on the planet. Yet, discussions on degrowth have long been detached from debates on sustainable agri-food systems. In the workshop, we will focus on developing a common understanding of what degrowth in agri-food systems means and how specific policies may foster this transformation in practice. After a short introduction we will split into groups to discuss degrowth visions and policies for a sustainable agri-food system.*

**Tuinen voor  
de toekomst**

**Inspiratiecarrousel**

**Learning is Growing (Zéger Nieuweboer)**

*Het YIMBY, Yes-In-My-Back-Yard initiatief in Arnhem-West is een mooi voorbeeld van hoe burgers groen verbinden en kansen ontwikkelen voor kleinschalige voedselproductie in de stad.*

**Land & Co (Taco IJzerman)**

*Historische moestuinen bij o.a. landgoederen bieden kansen voor ondernemende (jonge) mensen die met groenteteelt aan de slag willen. Hoe pak je dit aan?*

**Slow Food (Michiel Korthals en Arie van den Brand)**

*In Afrika zijn al meer dan 3.000 gemeenschapstuinen gerealiseerd voor gezonde voeding, biodiversiteit, scholing en sociale integratie. Wat kan Nederland hiervan leren?*

**Regeneratieve  
veehouderij  
op veen**

**Ronde 2 / Round 2**

**Wij.land**

*De interesse in regeneratieve landbouw is de afgelopen jaren internationaal flink toegenomen. Hieronder vallen verschillende landbouwpraktijken die door slim samen te werken met natuurlijke processen, een positieve impact hebben op ecosystemen, onder meer door bodemvruchtbaarheid te verbeteren, biodiversiteit te versterken en koolstof op te slaan. Na een inleiding gaan we met de deelnemers kort in discussie over o.a. de relatie tot natuurinclusieve- en kringlooplandbouw, de potentie van koolstofvastlegging, de kennisgaten maar vooral wat er vanuit de praktijk nodig is om regeneratieve landbouw in Nederland in de versnelling te krijgen.*

### **Eco-ontwerp & hoveniersbedrijf Vlinder er Bij**

**Wilde bijen steunen met eetbare en geneeskrachtige planten**

*Bestuivers zijn cruciaal voor de biodiversiteit. Tachtig procent van alle bloemplanten wordt bestoven. Niet alleen door de honingbij, maar vooral door de 357 andere soorten. Waar vinden deze bestuivers voedsel en nestplaatsen, wat hebben ze verder nodig? De inrichting van tuinen, plantsoenen en open ruimte is prima te combineren met het gebruik van eetbare en geneeskrachtige planten. In deze workshop leer je hoe, zodat je zelf in je eigen omgeving aan de slag kunt.*

### **Dierencoalitie, de Vissenbescherming & Bernice Bovenkerk van de Wageningen Universiteit**

**Dierenwelzijn in de visserij**

*Vaak worden vissen genegeerd in gesprekken over dierenwelzijn. Wat speelt er precies in de visserij en hoe zit het met het welzijn van vissen? Hoe kan die verbeterd worden? Hoe kunnen we hier meer aandacht genereren? Sandra Beuving (Dierencoalitie) en Paul Denekamp (Vissenbescherming) geven een korte introductie over dit onderwerp. Daarna is er ruimte voor reacties.*

### **Oxfam Novib, Plantum, Dutch Ministries of Agriculture and of Foreign Affairs, Wageningen Centre for Development Innovations & Access to Seeds Foundation**

**Responding to climate change with or without farmers' seeds - a talkshow**

EN

*This is the year for climate action. In many parts of the world people already face the dire consequences of climate change. This is particularly the case for small-scale farmers, whose harvests are under threat due to more extreme weather patterns. This talkshow will reflect on how farmers can use seed breeding to adapt to shifting conditions of increased salinity, drought and flooding. Speakers include Niels Louwaars (Plantum, the umbrella of plant breeding companies), Marien Valstar (Dutch Agriculture Ministry), Astrid Mastenbroek (Ministry of Foreign Affairs), Marja Thijssen (WUR/CDI): Coosje Hoogendoorn (Access to Seeds / KIT) and Bram de Jonge (Oxfam Novib). We will show footage and there will be interactive debate with the audience.*

### **ActionAid, Women Engaged for a Common Future (WECF), ARUWE (Uganda) and Wageningen University**

**Agroecology and feminism**

EN

*Feminism in food struggles is often connected to agroecology and food sovereignty, applying solidarity practices and collective actions that challenge gender roles, inequality, oppression and exploitation. While agroecology has the potential to value women's roles and knowledge, it also often adds to their unpaid care work burden. How can women be empowered as key actors in agroecology while sharing the work more equally with men and by promoting gender sensitive public services? How can a feminist perspective on agroecology help to address violence against women and women's oppression while contributing to gender equity? In this workshop experts from the field will share their experiences.*

## Future Food Utrecht, Universiteit Utrecht

Hoe Europese keurmerken het verdienvermogen van boeren kunnen vergroten

Europese keurmerken om regionale en ambachtelijke producten te vermarkten zijn in Nederland relatief onbekend, terwijl producentengroepen in bijvoorbeeld Frankrijk en Italië er veel gebruik van maken. Daarbij valt op dat deze landen een grote mate van inventiviteit aan de dag leggen om zo de kwaliteit en winstmarges op te vijzelen. Ook minister Schouten heeft in haar uitwerking van haar kringlooplandbouwvisie oog voor Europese keurmerken. Alle redenen om eens goed te brainstormen. Politiek econoom Martijn Huysmans van Utrecht School of Economics zal, laten zien hoe effectief dit soort keurmerken zijn als het gaat om het vergroten van het verdienvermogen. Politicoloog Herman Lelieveldt (University College Roosevelt) gaat in op enkele voorbeelden van recent 'uitgevonden' producten uit de Europese praktijk. De deelnemers gaan in groepen zelf nadenken welke regionale Nederlandse producten zich lenen voor een Europees keurmerk.

## Platform Aarde Boer Consument

Innovatief financieren in de landbouw

De financiering van duurzame initiatieven in de landbouw is een lachertje. Een transitie naar duurzame landbouw wringt met banken die gericht zijn op winstmaximalisatie. Wat dan je doen met de grond die straks bij uitkoopregelingen vrijkomt? Een fonds oprichten dat beheerd wordt door de boeren zelf, met eigen criteria? Of beheer m.m.v. een 'maatschappelijke' bank? Of misschien pensioenfondsen inschakelen? Discussieer mee over deze - en jouw - opties. Inleidingen door Jan Aantjes (melkveehouder in Zuid-Holland), Piet van IJendoorn (biodynamisch bedrijf Zonnehoeve) en Bart Jan Krouwel (eerder werkzaam bij o.m. Triodos Bank en Rabobank).

## Waag, Anped & Local2Local Robert Goené

Korte ketens en data / platforms

Wat is de rol van data/online platforms voor het versterken van het regionale voedselaanbod en korte ketens? In deze workshop proberen we aan de hand van een paneldiscussie een beeld te krijgen van wat de technische, economische en organisatorische vereisten zijn om een echt volwaardige regionale voedselinfrastructuur te ontwikkelen. Hoe ziet de benodigde digitale infrastructuur eruit en hoe realiseren we deze? Welke rollen zijn er voor de overheid, coöperaties, netwerken, financiers?

## ILVO, Ghent University & University of Groningen

### EN Reflecting on social justice in urban food policies

*In this workshop we will explore the ways in which cities can include the theme of social justice in their food policy and projects. In an analysis of 16 European urban food strategies, we found that references to this theme are often quite vague and implicit. Nevertheless, much is being done in cities to create fairer, more inclusive and more humane food systems. In order to acknowledge, understand and highlight these types of actions better, we intend to develop a visual tool to reflect on the social aspects and target groups of food policies: the RE-ADJUSTool (Reflecting on and ADVancing JUSTice Tool). In this interactive workshop we will 'test' some initial elements of this tool with the participants, so we can include your feedback in the final product.*

## Boerlande Haarlem & Slow Food Youth Network

### De eiwitrevolutie; jong geleerd...

*Dat veeteelt een enorme bijdrage levert aan klimaatverandering wordt steeds bekender. En dat we in het belang van aarde, mens en dier moeten overstappen op plantaardige eiwitten ook. Tegelijkertijd stijgt de vleesconsumptie. In deze workshop gaan naar aanleiding van de video "Maak gehakt van CO2" in gesprek over hoe je jongeren in de samenleving beter kunt betrekken bij de eiwittransitie. Welke rol is weggelegd voor jongeren en hoe kunnen zij 'food influencers' richting ouders etc. worden?*

## Scholengemeenschap Pantarijn, Wageningen & De Groene Lach natuureducatie

### Voedseleducatie voor kinderen en jongeren

*De afstand van de mens tot de herkomst van ons voedsel neemt toe. Natuur- en voedseleducatie kan kinderen en jonge mensen helpen die verbinding weer te ervaren, zelf te ontdekken en te herstellen. Met een interactieve opdracht laten we jullie ervaren hoe je met kinderen van alle leeftijden op zoek kunt gaan naar de herkomst van hun eigen dagelijkse eten. We laten zien hoe leerlingen in en rondom de schooltuin leren over ecologie, systeemdenken en samenwerken met de natuur, waarbij ze beseffen dat ze zelf invloed kunnen hebben op hun omgeving. Graag horen we ook wat jullie succeservaringen zijn en waar jullie tegenaan lopen op het gebied van voedseleducatie. Het belooft een smakelijk geheel te worden*

## Toekomstboeren

### Samen naar betere pachtcontract- onderhandelingen

*De meeste nieuwe pachtcontracten in de landbouw zijn voor korte termijn. Grondeigenaren voelen zich hiertoe genoodzaakt door financiële druk. Dergelijke pachtcontracten leiden tot onduurzaam grondgebruik. Om dit te doorbreken moeten zowel pachters en verpachters zich anders opstellen. Tijdens deze workshop leven we ons in de ander in en leren we onderhandelingsvaardigheden. Vervolgens ga je deze nieuwe vaardigheden oefenen in kleine drietallen. Met onder meer Anneke Rooth, beleidsmedewerker LNV bij de Tweede Kamerfractie van Groenlinks en voormalig onderhandelingstrainer op het gebied van duurzame ontwikkeling bij Instituut Clingendael.*



## Collective Practice

### Jouw voedsel- systeem in beeld; een tekenworkshop

*In deze workshop ga je zelf aan de slag met het maken van een tekening van je voedselsysteem. Daarin maak je met potloden, stiften en papier, op een heldere manier duidelijk hoe iets werkt. Je brengt in beeld hoe verschillende stromen (zoals geld, energie, informatie, transport) lopen, en waar arbeid of techniek (bijvoorbeeld software of apparatuur) aan te pas komt. Als je een systeemtekening hebt, wordt duidelijk welke onderdelen van vitaal belang zijn (en dus zorg nodig hebben), welke onderdelen veel geld en energie kosten, welke onderdelen toegankelijk zijn voor anderen (of niet) en welke onderdelen transparant zijn. Met dit inzicht kun je je voedselsysteem verbeteren, bijvoorbeeld door het collectiever of toegankelijker te maken.*

## DRIFT- Erasmus University Rotterdam & HAS Hogeschool

### Food transition game

EN

*What is keeping us from transforming to a sustainable food system? In the pursuit of food system transformation, there is no shortage of innovative practices and governmental strategies that provide place-based approaches to a wide range of food issues. Regardless of the growing popularity of innovation, expected food system transitions appear to be lagging. In this 'transition game' we want participants to think about how to speed up food transitions. Based on transition thinking, we show that in addition to the focus on innovation and scaling, we must also focus on processes of phase-out and break-down in the food system. In the 'transition game' participants map the trade-offs that stand in the way of a transitioning to plausible scenarios for the food system. These insights into trade-offs are then used to find tools for phase-out and break-down in the food system; to analyse who wins and who loses; and how fair compensation for losers may take shape.*

## Inspiratiecarrousel

### Korte Ketens in de Regio

#### **Appel van Opa (Rogier Tan)**

*Boomgaarden hebben grote landschapswaarde en bieden eten en drinken van dichtbij. Appel van Opa organiseert oogstfeesten en verwerkt met een mobiele sap-pers het fruit dat onbenut van de boom valt.*

#### **De Fryske (Catharinus Wierda)**

*Diverse natuurinclusieve zuivel-initiatieven willen met kwaliteit en regionale ketens meerwaarde creëren. De Fryske kaas is daarvan een sterk voorbeeld. Wat zijn de lessen en uitdagingen?*

#### **Boeren & Buren (Patrick de Cock)**

*Op de Buurderij van Boeren en Buren ontvang je online bestelde producten en ontmoet je de boer. Bouw mee aan een eerlijker voedselsysteem en open een Buurderij in jouw buurt!*

**Toekomstige  
bedrijfsovername**

**Proefboerderij Haverkamp (Yvonne Koning, Wim Hekkert en Fabian Kemp Verhage)**

*Proefboerderij Haverkamp biedt alternatieve bedrijfsopvolging. Startende boeren delen grond, materieel, voorzieningen, tijd en afzetmarkt. De afbouwende boer biedt ruimte voor flexibele pacht van grond en gebouwen.*

**Voor de Oogst van Morgen (Susan Drion, Ron Methorst, Bas Volkers)**

*Hoe kan ruimte voor toekomstgerichte bedrijfsovernames worden vergroot? Samen werken we aan een serious game om dit te ontdekken.*

## Ronde 3 / Round 3

**Nederlandse Melkveehouders Vakbond en Platform ABC (met Johan Vollenbroek, Hans Geurts & Geesje Rotgers)**

**Stikstof, wat is nu eigenlijk het probleem?**

*Al bijna een jaar is Nederland in de ban van stikstof. Maar wat is nu eigenlijk precies het probleem? Welke schade veroorzaakt te veel stikstof, waar komt het vandaan en welke rol speelt de veehouderij hierin? Is het mogelijk om tot gezamenlijke conclusies en oplossingen te komen? Twee sprekers geven hun visie op de stikstofproblematiek: 1. Johan Vollenbroek, voorzitter van MOBilisation for the environment (die met anderen door het Europees Hof en de Raad van State in het gelijk is gesteld inzake het falend Nederlands stikstofbeleid). 2. Geesje Rotgers, onderzoeksjournaliste en betrokken bij het onderzoek van het Mesdag Zuivelfonds naar stikstof in Nederland. Daarna ruimte voor gesprek.*

**Stichting Voedselbosbouw Nederland**

**Bomen is zilver, planten is goud. Voedselbosbouw zoekt boeren!**

*Mede dankzij de Green Deal Voedselbossen (2017) is voedselbosbouw nu ook voor boeren een optie geworden. In deze workshop lichten we toe wat de Stichting Voedselbosbouw Nederland dankzij financiering van externe partijen kan betekenen voor boeren die het aandurven om minimaal 5 hectare te ontwikkelen tot agrarisch voedselbos. Ter aanloop een presentatie door o.a. Wouter van Eck over de praktijk van de Nederlandse voedselbosbouw. Hoe meer vragen deelnemers hierover hebben, hoe liever. Wie willen er met ons mee pionieren? Welke ideeën hebben boeren hier zelf al voor? Voor welke functies wil je naast voedselproductie gaan? Wat heb je daarbij nodig, en welke hulp kunnen wij je bieden?*

## Jidwik & Food-Up Brabant

**Dierenwelzijn in  
de veehouderij:  
een dialoog**

*Via een dialoog willen we gaan van uitersten en verschillen in het dierenwelzijnsdebat naar verbinding. In deze workshop bieden we concrete handvatten voor echte dialogen.*

## Federatie van Agroecologische Boeren, Wageningen Plant Research (Jan Hassink)

**Biodiversiteit  
voor een gezond  
boerenbedrijf**

*Biodiversiteit staat onder druk. Wageningen Plant Research onderzoekt in samenwerking met de Federatie van Agro-ecologische Boeren welke rol biodiversiteit speelt bij agroecologische boeren en welk effect dat heeft op de omgeving. Welke maatregelen nemen deze boeren, en wat is de biodiversiteit op hun bedrijven? In deze interactieve workshop presenteren we de voorlopige resultaten van dit onderzoek, en gaan we in gesprek over wat boeren zelf kunnen doen op het gebied van biodiversiteit en de meting ervan. We beginnen met een ecosysteem-oefening. Daarna is er een presentatie en brainstorm over de resultaten van het onderzoek tot nu toe. De workshop is met name bedoeld voor boeren en tuinders, maar ook anderen die na willen denken of mee kunnen helpen bij het opzetten van monitoring van biodiversiteit.*

## Stichting Boerengroep, Circular Farming Platform & Project Food Forest

**New education  
paradigms for food  
transitions**

EN

*What kind of education do we need for succesful transitions in our food and agricultural systems? This workshop aims to inspire, looking at three succes stories from the Boerengroep: Farm Experience Internship, Project Food Forest en Circular Farming Platform. Building on our shared experience in these projects, and on your ideas, we will look at three ways to change the education system to support food transitions. One theme is interdisciplinarity and intersectorality, the second theme is the types of thinking which need to be developed in a future education system, and the third theme is personal development and leadership in transitions.*

## ASEED Europe, Boerengroep & Critical Students

**Fossil free  
agriculture and  
climate justice**

EN

*In this workshop we will discuss steps and actions to promote climate friendly and fossil free agriculture and expose the negative role of the fertilizer industry and other fossil agribusiness. ASEED will present how they work for Fossil Free Agriculture. Boerengroep will give their perspective and Critical Students and other attendants will be involved through lively discussions and interaction.*

## **CSA Netwerk Nederland, Ús Iten & Stichting De Ulebelt**

### **Start je eigen voedselcoöperatie: Local Food Works**

*Hoe kunnen we meer burgers interesseren voor voedselcoöperaties? Om voedselcoöperaties te faciliteren en te versterken, heeft Local Food Works een online systeem ontwikkeld waarmee consumenten, restaurants, boeren en andere voedselproducenten bestellingen, betalingen en voorraden kunnen bijhouden. In deze workshop vertelt Bregje Hamelynck van voedselcoöperatie Ús Iten hoe zij 2,5 jaar geleden zijn gestart, hoe de coöperatie werkt en hoe je er zelf een kan starten. Estella Franssen van Stichting de Ulebelt vertelt over de uiteenlopende motieven van consumenten om op deze manier aan eten uit de buurt te komen. Tot slot geeft CSA Netwerk Nederland een toelichting over de werking van Local Food Works. Met deelnemers gaan we op zoek naar hoe we voedselcoöperaties kunnen helpen opstarten.*

## **Wageningen Research (Marcel Vijn) & coöperatie Boerenhart**

### **Do's and don'ts in de korte keten: een roadmap**

*Je wilt samen met collegaboeren producten rechtstreeks gaan leveren maar hoe doe je dat? Wageningen Research heeft met hulp van twee succesvolle initiatieven, Boerenhart en Oregional, een roadmap ontwikkeld met daarin alle stappen om te komen tot een korte keten. Wat zijn de do's en don'ts?*

## **Voor de Oogst van Morgen & Heideboerderij**

### **Landschapsdialoog**

*Het landschap is de plek waar we wonen, waar voedsel, natuur en mens bij elkaar komen, maar ook de manier waarop we als mensen met grond en sociale verhoudingen omgaan. Martin Woestenburg (landschapsjournalist & Heideboerderij) vertelt over de interactie tussen mens en landschap. De biografie van het landschap kan ons aanwijzingen geven over toekomstige eetbare landschappen. Vervolgens onderzoeken we in kleine groepen onze relatie met het landschap en hoe deze bij kan dragen aan dialoog en onderlinge verbinding in een gebied.*

## **Provincie Gelderland (Pieter Rijzebol), Voedsel­families Zuid Holland & Food-Up Brabant**

### **Lessen uit Provinciaal Voedsel­beleid**

*Welke rol kunnen overheden spelen in de voedsel­transitie? Moet dat een volgende of actievere rol zijn? In Nederland zijn naast het Rijk vooral provincies aan zet voor ruimtelijke ordening, landbouw, natuur, milieu, leefomgeving. Steeds meer provinciale overheden ontwikkelen provinciaal voedsel­beleid. Hoe kan provinciaal beleid handelings­perspectief creëren voor voedsel­producenten die ecologisch, economisch en sociaal volhoudbaar willen werken? FoodUp Brabant, de Zuid-Hollandse Voedsel­families en het Gelders Kennis­netwerk Voedsel delen hun praktijk­kennis en ideeën. Welke lessen zijn er te trekken en wat kan nog beter?*

## **OtherWise and Weaving Realities**

### **EN Relating through food: participatory cooking**

*In this participatory cooking workshop, we will make a traditional cacao drink called 'chilate'. Aldo and Yuchen from the artist collective Weaving Realities will take us on a journey to connect with the history of cacao and with each other through participatory cooking. Participants will be introduced into ancestral knowledge about people's relation with food. By sharing the food and drink together, we will open a space for dialogue within our bodies and share stories of remembrance. By doing so, we show resistance to the colonial system behind most cacao production. Weaving Realities is an artist collective that organizes around the concepts of 'sentipensar' (thinking through feeling) and 'practical decolonization', which aims to re-educate ourselves into living in harmony with each other and with nature. OtherWise finds that their philosophy is very much related to the philosophy of agroecology.*

## **At the Root - Local Money for Food, Grassroots Economics & Social Trade Organisation**

### **EN The potential of local money for the food transition**

*In this workshop we study money from an agroecological perspective and learn how reprogramming currency reinforces food security, the resilience of the local economy and how it can support the food transition. What possibilities does the local currency 'Eurijn' offer for Wageningen? And what possibilities does it offer for CO2 compensation or NGO projects in Africa? How can it contribute to achieving the Sustainable Development Goals. We will show the documentary 'Changemakers' and have a skype session with Will Ruddick who will give an update on their blockchain project and the impacts on food security. In small groups we will brainstorm about the possibilities for the Wageningen currency (the Eurijn).*

## Madelon Oostwoud & Paula van Lingen

### Ontwerp je eetbare perceel

*Vorm een oude akker, een parkachtige tuin of een verwaarloosde boomgaard stapsgewijs om tot een geheel van planten die eetbaar of bruikbaar zijn in de keuken. In deze workshop ontwerp je op basis van maten en ligging van je perceel een beplanting met vaste eetbare soorten; fruit, vaste groenten, eetbare sierplanten en wilde kruiden. In deze workshop ga je aan de slag met het ontwerpen van je perceel. Aan het eind van de workshop heb je een bruikbare schets en het begin van een plantenlijst en ben je een schat aan informatie en tips rijker. Madelon is auteur van 'Een kleine eetbare tuin met vaste planten' en 'Voedselbos', Paula geeft les bij Velt en is herborist en 'wilde' hovenier. Let op: Neem de maten van je perceel op papier mee. We gaan er in deze workshop van uit dat je bekend bent met de termen permacultuur, permanente agricultuur en voedselbos. Let op: maximaal 10 personen*

## Marc Siepman

### Hoe voeden we de wereld? Laat het groeiemodel los

*Een lezing. Om de voedselproductie geleidelijk af te laten nemen, zonder hongersnoden, is een transitie noodzakelijk. Het huidige landgebruik is bijzonder inefficiënt. Daarom moeten we ons groei-model loslaten. De economie moet ofwel losgekoppeld worden van de voedselproductie, ofwel een ander doel krijgen (zoveel mogelijk gezondheid en biodiversiteit, bijvoorbeeld.) Siepman beargumenteert in deze lezing dat de omslag naar extensieve voedselsystemen de enige echte realistische manier is om niet alleen mensen blijvend en gezond te voeden, maar ook alle andere organismen op deze planeet. Het is de enige manier om de Aarde leefbaar te houden.*

## Edible Amsterdam

### EN Relational learning and collaborative action; connecting food gardens

*Edible Amsterdam devised a tool to connect community food gardens in a shared territory, such as a city. In this workshop you will learn how you can adopt, adapt and implement the 'relational learning and collaborative action' method from Edible Amsterdam as a tool to organise and facilitate bottom-up learning and collaboration between local initiatives. In particular, this workshop focuses on how relationships among actors in these initiatives play a key role and can be improved to overcome identified challenges.*

Gezond en Vitaal  
voedsel voor  
iedereen

**Symphony of Soils (Theo Mulder)**

*Boerderijen: apotheken van de toekomst. De basis voor gezond voedsel is een vitale bodem. Dit is een "dien"model voor de maatschappij.*

**Green Yourself (Brenda Bas)**

*Met een korte afstand van 'van grond tot mond' behoud je zoveel mogelijk vitale bouwstoffen. Green Yourself ontwikkelt recepten voor gezonde en lekkere gerechten.*

**Stichting Buitengewoon Almere (Millicent Schepman)**

*Buitengewoon Almere zamelt gezonde voedseloverschotten in en stelt deze ter beschikking aan minimumhuishoudens.*

## Ronde 4 / Round 4

De Heideboerderij:  
integraal  
landschapsherstel  
met brood en bier

**Stichting Heideboerderij, Dutch Cuisine & GraanGeluk**

*De Heideboerderij is een in 2016 opgericht agroecologisch samenwerkingsverband tussen schapenhouders, boeren, bakkers, molenaars, burgers, natuurbeheerders en overheden op de Veluwezoom. Het project streeft naar revitalisering van het landschap met vruchtbare akkerbodems, kruidenrijke graslanden en een vernieuwde regionale streekmarkt. Schaapskuddes zijn de motor van dit aloude heidelandbouwsysteem. Met praktijkvoorbeelden uit de Heideboerderij-pilots en een kort filmpje willen we het gesprek aan gaan over de succes- en faalfactoren van deze combinatie van integrale gebiedsontwikkeling, korte ketens en experimentele akkerbouw (en brood- en bierrecepten). Ook staan we stil bij de grootste obstakels die we tegenkomen presenteren en zoeken samen naar oplossingen.*

**Wageningen Research  
(Fogelina Cuperus, Wijnand Sukkel) en betrokken boeren**

Strokenteelt in  
de praktijk

*Wageningen Research presenteert in deze workshop de resultaten van strokenteelt op proefvelden, samen met betrokken boeren. Het doel van dit project is het toetsen en verder ontwikkelen van een robuust plantaardig productiesysteem door het uitvoeren van een langetermijn-experiment met 'weerbare productiesystemen'. Uitwisseling van ervaringen en gesprek met betrokken boeren en deelnemers over toepassen van deze nieuwe en veelbelovende landbouwmethode.*

## Agroforestry Netwerk Brabant en Wervel

**Hoe integreren we bomen in akkerbouw?**

*Bij agroforestry of boslandbouw wordt de teelt van bomen of struiken gecombineerd met veehouderij, akkerbouw, tuinbouw of grasland. Bomen maken landbouw productiever en multifunctioneler. In België en Nederland is al veel ervaring met agroforestry in veehouderijsystemen, maar minder met agroforestry op akkerbouwbedrijven. Tijdens deze workshop willen we met de deelnemers kijken hoe we voedselproducerende bomen kunnen opnemen in akkerbouwsystemen.*

## Food Forest Droevendaal, Wageningen University (Farming Systems Ecology)

**Excursion to Food Forest Droevendaal**

EN

*Experience first-hand how a dynamic, complex food forest ecosystem functions. During this excursion to Food Forest Droevendaal, you can choose from three guided tours. In the first, project leader Kees van Veluw talks about the general goals of the project, its social embedding, and the importance of intrinsic changes in attitude. The second tour highlights the enormous potential of wild plants to again become part of our diet. The third parallel excursion focuses on the transition to a four-dimensional design of food forests. The tour contains interactive elements in which participants themselves observe, experience and reflect.*

## Natural Livestock Farming , Dutch Farm Experience, Weerribben Zuivel, DAP Beetsterzwaag

**Natural Livestock Farming: how farmers and veterinarians reduce the use of chemicals**

EN

*There are many non-chemical solutions for common cattle health issues. In this workshop we will present our exchange programs to promote these practices among farmers & veterinarians from Ethiopia, Uganda, India and the Netherlands. What are the lessons learnt so far? We will present how certain 'traditional' practices, including the use of herbal remedies and direct marketing, are increasingly popular amongst dairy farmers in the Netherlands. Dairy farmer Klaas de Lange and a veterinarian will indicate how they changed the way they work. Afterwards we will interact with the audience in a Worldcafé setting on challenges and opportunities of the natural livestock farming methodology for sustainable food production.*



## Platform ABC, Nederlandse Melkveehouders Vakbond, Nederlandse Akkerbouw Vereniging

### Alternatieven voor het Europese landbouw- en handelsbeleid

*In deze workshop staan we stil bij het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van de Europese Unie, dat vanaf 2022 ingaat. De deelnemende organisaties geven hierover hun mening en praten over alternatieven. Aan bod komen onder meer de gevolgen van vrijhandelsverdragen en de verhouding tussen het Europese landbouwbeleid en de kringlooplandbouwvisie van minister Schouten. De belangrijkste vraag in deze workshop is: hoe kunnen we elkaar versterken in onze kritiek en de formulering van alternatieven, liefst binnen een gezamenlijke campagne. Inleidingen door Hans Geurts (NMV), Keimpe van der Heide (NAV), Burghard Ilge (BothENDS, ovb), Jeanet van der Woude (Milieudefensie).*

## Food Value, Stichting de Mobiele Gaard & Aardigh

### Het veelkoppige monster van de lokale voedselketen

*Deze workshop wil op innovatieve wijze de complexiteit zichtbaar maken van een lokale voedselketen en de vele schakels waaruit die bestaat: producenten, verwerkers, distributeurs, verkopers, consumenten, koks etc. Marieke (Food Value) Els (Stichting Mobiele Gaard & Aardigh) en Stefan (St. Mobiele Gaard) vertellen over hun ervaringen met de korte keten. Daarna gaan deelnemers zo snel mogelijk de korte keten echt 'in' en ervaren ze wat de uitdagingen zijn. De deelnemers krijgen een rol die liefst zo ver mogelijk van hun eigen rol zit: boeren worden klanten of beleidsmedewerkers, en vice versa. Zo zullen deelnemers ontdekken hoe complex vraagstukken uit de korte keten kunnen zijn.*

## De Nieuwe Graanschuur & Gedeelde Weelde

### Winkels voor de korte ketens: lessen en inzichten

*De Nieuwe Graanschuur in Amersfoort en Gedeelde Weelde in Maastricht zijn twee voorbeelden van coöperatieve winkels. Beide hebben een assortiment waarmee je je hele huishouden kunt runnen, maar halen zoveel ze kunnen uit hun omgeving om de lokale biologische landbouw te steunen en voedselkilometers terug te dringen. Ze werken aan het terugdringen van verspilling en zetten zich in voor verpakkingsarm winkelen. Klanten kunnen deelnemen aan de coöperatie, door te financieren of actief te zijn als vrijwilliger. Een andere, vrijere vorm om bij te dragen is natuurlijk regelmatig boodschappen doen. Hoe gaat het met de winkels? Wat loopt goed en wat heeft aandacht nodig? Wat kunnen we leren van andere korte keten-initiatieven?*

## Biologische Fokkerij Nederland & De Groene Cirkel België

### De kip als springplank naar de korte keten

*Kippen houden lijkt moeilijk en geplaagd door ziektes, maar niks is minder waar. Dubbeldoelkippen zijn de toekomst voor de landbouw in transitie. Wytze (Biologische Fokkerij Nederland) en Wim (de Groene Cirkel) bevestigen vanuit hun jarenlange kennis en praktijkervaring dat opstarten met biologische, bedrijfseigen dubbeldoelkippen heel gemakkelijk is. In deze workshop leer je hoe je een businessplan maakt, hoe je je eigen verhaal in je bedrijf verweeft, en wat de kosten en inkomsten zijn. Reken op veel tips om inventief en goedkoop op te starten.*

## Voor de Oogst van Morgen

### Nieuwe vormen van boer-burger- solidariteit

*Boer en burger lijken in de media vaak tegenover elkaar te staan. Er zit veel ruis op de lijn in de voedselketen. De bubbels in social media versterken bestaande percepties. Er wordt over de waarheid van feiten gediscussieerd in plaats van over wat we samen willen. In deze workshop gaan we in een 'serious game' op zoek naar waar bij boeren en burgers de bewegingsruimte zit om solidariteit en begrip voor elkaar te ontwikkelen, zodat vanuit deze gezamenlijke blik aan innovatieve oplossingen gewerkt kan worden.*

## Slow Food IJsselvallei & Velt Nederland (Vereniging Ecologisch Leven, koken en Tuinieren)

### Grenzen aan je bord: hoe eten we in de toekomst

*Een interactieve workshop waarbij de deelnemers ontdekken welke factoren zij het zwaarst laten wegen bij de keuze van hun maaltijd. Eerst individueel, daarna in de vorm van een groepsoefening over het inkopen van een 'standaard' maaltijd. De uitkomst van deze oefening zou kunnen zijn dat de deelnemers zich bewust worden dat de ecologische grenzen aan de overvloed op ons bord zijn bereikt. Maar ook dat het alternatief, dat de consument zich actief moet verhouden tot (de herkomst van) zijn voedsel, weleens juist een voordeel kan zijn voor ons emotionele welbevinden.*

**Fighting  
climate change  
with organising  
around food**

EN

*'Our food is fighting!' During the Second World War, everyday Americans fought the enemy by planting victory gardens and preserving food. The result was an estimated 20 million gardens exploding in yards and on rooftops, producing as much fresh produce as commercial growers. Today, we are called to fight climate change with food. 'How can we feed 10 billion people a healthy diet within planetary boundaries?' The EAT-Lancet Commission says: eat mostly plants, circularize food waste, and grow food with less carbon (for example, locally). How can we take inspiration from the past to organize these three community responses now? This workshop will use wartime mobilization efforts and a 'Utopian Thought Exercise' for inspiration to brainstorm responses to the Climate Emergency declaration of the European Union, focusing on organizing communities to fight climate change with food. What is your utopian vision on what a response could look like?*

**Institutions for Collective Action, Universiteit Utrecht**

**De collectieve  
kracht van nieuwe  
voedselbewegingen**

*Het is mooi om te zien dat de nieuwe voedselbeweging zich overal en op vele manieren manifesteert, in de vorm van onder meer csa's, coöperaties, commons en voko's. In de kern van de zaak gaat het hierbij steeds om collectieve actie en samenwerking tussen boeren en burgers. Er bestaan echter geen blauwdrukken voor actie en samenwerking; het is meestal 'learning by doing'. De onderzoeksgroep 'Institutions for Collective Action' heeft de obstakels en oplossingen in kaart gebracht. Het uitgangspunt is dat initiatieven veel meer van elkaar kunnen leren en hun 'collectieve kracht' beter kunnen benutten. In de workshop worden twee verschillende voedselinitiatieven uitgedaagd om hun belangrijkste obstakels te benoemen om vervolgens samen oplossingen te bedenken. Aan welke voorwaarden moet een kennisplatform voldoen om de 'Collectieve Kracht' beter te ondersteunen.*

**Extinction Rebellion, Toekomstboeren, Federatie van  
Agroecologische Boeren, netViswerk, Transnationaal Institute,  
antiracisme-groepen en feministische organisaties**

**Bouwen aan  
een progressieve  
beweging voor  
diversiteit**

*Hoe kunnen heel diverse bewegingen samenkomen en elkaar versterken? Van biodiversiteit tot seksuele diversiteit tot toegang tot land. In deze 'movement of movements'-workshop vieren we de verschillen die ons rijk maken in de gezamenlijke strijd voor emancipatie en democratie. We zoeken naar gedeelde grond onder bewegingen die werken aan agroecologie, de klimaatcrisis, anti-discriminatie, een ander economisch systeem en migrantenrechten. In een creatieve, interactieve en open sessie zoeken we naar praktische en actuele thema's, onderwerpen en mogelijke acties om de bewegingen te versterken.*

**The Doughnut  
Economy for a fair,  
healthy and sustain-  
able food system**

EN

*In this interactive workshop we will make connections between the food system and the underlying harmful structures and patterns such as food&money, food&gender and the Sustainable Development Goals (SDGs) We will do this by presenting the Doughnut Economy: the circular economy with the 17 SDGs at the heart. Frederike Praasterink (lector Future Food Systems) and others will explain the innovative format of the Doughnut Economy and show how this is an unavoidable condition for the transition to fair, healthy and sustainable food systems.*

**Goed voedsel**

**Inspiratiecarroussel**

**Cape Karpa (Jonathan Karpathios)**

*Cape Karpa is een nieuw concept om gemakkelijk, gezond en goed eten aan te bieden, waar (werkende) mensen gezamenlijk van genieten.*

**Chocoproef (Lars Gierveld en Evelien Veldboom)**

*Hoe kan het dat cacaoboeren nog altijd zo weinig verdienen? De Chocoproef is een documentaire, tv-serie en een onderzoek. Ook is het een heerlijk nieuw sapje uit de cacaovrucht.*

**Ghisleen Bakker**

*De bloemkelk van hibiscus is een veelzijdig voedingsproduct, dat in vele delen van de wereld op het menu staat. Leer over de diverse toepassingen.*

**Wheel of Inspiration**

**Knowledge and  
tipping points in  
transitions**

EN

**Farming Africa (Marc van der Sterren)**

*Empowered smallholder family farmers can end hunger, help to reach all 17 Sustainable Development Goals and turn Africa into the world's bread basket.*

**Herenboeren NL (Geert van der Veer)**

*Lessons from a remarkable movement of communities in the Netherlands, who get organised around local sustainable food and a new type of farmers.*

**Jelleke de Nooij**

*How can we support a faster move towards the Tipping Point of the food system transition, using Malcolm Gladwell's 3 essential mechanisms and Theory U?*

# Ronde 5 / Round 5

## Coöperatie voor Permacultuur en Bio-Vegan Netwerk

**Plantaardig telen voor een gezonde bodem**

*Met minimale grondbewerkingen en puur plantaardige bemestings-systemen kun je werken aan een gezonde bodemopbouw. In deze interactieve workshop leggen we met praktijkvoorbeelden uit hoe je met teeltrotatie en de juiste strategie van plantaardige bemesting en keuze van groenbemesters voor genoeg nutriënten zorgt voor de volgende teelten.*

## VELT (John Vermeer), Algemeen Verbond van Volkstuinders Verenigingen in NL - AVVN (Ruud Grondel), Ans Hobbeling (Utrecht), YIMBY Arnhem (Zeger Nieuweboer)

**Ruimte voor moestuinen en stadslandbouw**

*Veel mensen willen gezond en gifvrij eten verbouwen, maar daar is plek voor nodig in en rond dorpen en steden. Dat vraagt om een andere ruimtelijke planning, want volkstuinen, stadslandbouw en groen staan nu al onder druk door woningbouw en bedrijfsterreinen. We kijken in deze workshop naar voorbeelden van groene ruimtes in Arnhem en Utrecht. Na een presentatie initiatieven Utrecht en Arnhem, is er ruimte voor discussie en uitwisseling met deelnemers.*

## Wereld Natuur Fonds en groep jonge boeren

**Hoe krijg je (jonge) boeren mee in de omslag naar een natuurvriendelijke landbouw?**

*Veel maatschappelijke opgaven – herstel van biodiversiteit, klimaatverandering, schoon water, gezonde bodem en een mooi landschap – komen samen op het erf van de boer. Dit vraagt niet alleen om een verandering door boeren, maar vooral ook door de partijen daaromheen, zoals de financiers, leveranciers en verwerkende bedrijven. Maar ook verpachters, waterschappen, drinkwaterbedrijven en burgers hebben een rol. Praat mee over de vraag hoe we natuurvriendelijke landbouw aantrekkelijk kunnen maken voor boeren, zodat ze de omslag kunnen en willen maken. We geven een korte presentatie waarna we aan de hand van vragen in gesprek gaan.*

## Stichting Weerwoud, PTThee & Voor de Oogst van Morgen

**Weerwoud Foundation - Catalyst for the scale jump of Agroforestry** EN

*Agroforestry is a relatively unknown form of agriculture in the Netherlands, combining shrubs and trees with animal husbandry and arable farming. This is a form of regenerative agriculture that can help combat climate change and restore biodiversity. To show the possibilities of Agroforestry, together with partners, we are establishing an Agroforestry plot with 7 types of agroforestry at the World Horticulture exposition – Floriade 2022! With over 2 million visitors this is an ideal opportunity to help a nationwide adoption and upscaling of Agroforestry. In this workshop, you will learn more about Agroforestry, our plot with 7 unique systems and our 3 year all-round programme for farmers, students and policy makers.*

**Both ENDS (NL), Institut de Recherche pour le Developpement (France), Ecological Agriculture in Ghana (ELPG), African civil society organisation(s) (via video/skype)**

**Agroecology in the Sahel - A transformation in the making**

EN

*The Sahel is often considered a fragile stretch of land, with hunger, terrorism and displacement dominating the headlines that make it over to Europe. At the same time however, there is an increasing movement of many actors aiming to transform the region's food and agricultural systems through agroecology. This session will first highlight examples of agroecological practices that are being used in the Sahel, then move on to present multi-stakeholder approaches at the national level, and updates on the regional and international level. It will make use of presentations (by Yodit Kebede of IRD, Emile Hagelen of ELPG and Stefan Schuller of Both ENDS), video(s), a skype interview, and three guiding questions to stimulate discussion.*

**Film crew Carbon Farmers & Bodemzicht**

**Carbon Farmers: how to stock more carbon in our soils?**

EN

*The permanent sequestration of carbon in the soil through farming has great potential to put a brake on global climate change. In the past century an enormous amount of carbon has escaped from the soil when land use changed. The more farmers restore this, the more their soil improves. The film 'Carbon Farmers' portraits some of the farmers who are taking on this challenge. We will watch the documentary and then have a conversation about how we can raise the status of carbon farming.*

**Transnational Institute, Werkgroep Voedselrechtvaardigheid & Extinction Rebellion**

**How to achieve systems change through climate justice, food sovereignty and just trade?**

EN

*Representatives from different civil society groups present their proposals to achieve food system transformation and just transition. Which radical policy changes within climate, agriculture and trade do we need? Can we combine 'inside' policy change with 'outside' civil (disobedience) actions on the street? How can we work together and reinforce each other?*

**Gelderse Natuur en Milieufederatie & Good Food Club**

**GoodFoodClub - waar consumenten en producenten elkaar vinden**

*Ongeveer een jaar geleden lanceerden de Natuur en Milieufederaties de GoodFoodClub. Een digitaal platform waar consumenten en aanbieders van lokaal en duurzaam geproduceerd voedsel elkaar kunnen vinden. De basis van het platform staat. Wat moet volgens jou de volgende stap zijn om het nog beter aan te laten sluiten op jouw behoefte? Wij zijn benieuwd naar jouw ideeën tijdens deze interactieve workshop.*

## Stichting de AmerkantOp

**Voedsel voor  
Verder: je maaltijd  
uit voedselbossen**

*Wat is nou voedsel dat ons Verder helpt? Wat is een gezond dieet dat toekomstbestendig is en hoe zou dat smaken? Wat zou je dan nu moeten doen om dit gezonde eten te krijgen? Kan je de bodem proeven en wat vertelt die je dan? In deze workshop laten Cedric Bousche, Marly Bonten en Suzanne Monnier je hun ervaringen met een gezond dieet van de toekomst proeven. Cedric laat zich hierbij inspireren door het boek de Zandloper. Hij is initiatiefnemer en beheerder van een voedselbos vlakbij Breda. Marly beheert een voedselbos in Barendrecht en maakt hieruit een heel scala aan producten en Suzanne Monnier doet aan permacultuur van bodem tot bord.*

## Network Food Policy Councils, Food Council MRA Amsterdam & Food Council Frankfurt

**Food Policy  
Councils for food  
democracy and  
systems change**

EN

*This workshop reflects on the phenomenon of Food Policy Councils, which are currently emerging all over the European Union. In a world café setting participants are invited to discuss the meaning of these councils and particularly to discuss the concept of food democracy and how it can be put into practice. We will also reflect on the significance of Food Policy Councils as a possible new platform to support food system change in the Netherlands.*

## Het EETschap, DichterBij

**Naar een  
sociaal inclusief  
voedselsysteem**

*Er is steeds meer aandacht voor duurzaam voedsel. Dat is heel goed, want we moeten immers allemaal duurzamer gaan eten. Maar kan mijn alleenstaande bovenbuurvrouw met vier kinderen dat duurzame voedsel wel betalen? En spreken al die duurzame voedselproducten en voedselinitiatieven überhaupt mensen met een diverse economische en culturele achtergrond aan? Om écht grote stappen te zetten in de verduurzaming van ons voedselsysteem is het belangrijk dat iedereen uit alle lagen van de samenleving daar een bijdrage aan levert. Hoe zorg je ervoor dat duurzaamheid een bredere groep mensen aanspreekt? En hoe betrek je anderen bij de discussie over ons eten? In deze creatieve sessie gaan we op zoek naar een ander geluid. We gebruiken inzichten en methoden van 'diep democracy'. Ook horen we van Mohamed Abu Hadeeda, een Wageningse imker die oorspronkelijk uit Syrie komt, over de rol van honing in de Arabische cultuur. Hoe zet je kennis van 'unusual suspects' in bij het vinden van nieuwe oplossingen voor grote voedselraagstukken?*

## Gebiedscoöperatie IJsseldal & Happyland

### Gebiedscoöperaties 2.0; de rol van de mondige burger in de voedseltransitie

*In deze workshop geven we een toelichting op het veelomvattende concept van 'gebiedscoöperaties 2.0' en de juridische, economische, ecologische en sociale elementen. We delen ervaringen van voorbeelden uit onder andere Friesland en Overijssel en hun ervaringen met het leren werken vanuit deze revolutionaire mogelijkheid om weer grip te krijgen op het beheer van hun regio. Dankzij gebiedscoöperaties kunnen zij een rol gaan spelen náást overheid en bedrijfsleven die in het maatschappelijke verkeer nu de dienst uitmaken, en 'the commons' per saldo structureel blijven verarmen en beschadigen. Mikkend op het algemeen belang van een regio, kunnen burgers vanuit een gebiedscoöperatie hier eigentijds rentmeesterschap over gaan voeren, en een heel nieuwe invulling en dynamiek leren geven aan grondgebruik, landschapswaarden en regionaal voedsel.*

## Economy Transformers, Shumacher Center, Veerhuis, Community Land Trust NL, Voor de Oogst van Morgen

### Access to land and changes in land ownership structures

EN

*The management of our commons is going wrong, which results in problems with sustainability, soil depletion and an increasing gap between rich and poor. How do we share the power and abundance of nature? In a society where the market and state share tasks related to the management and allocation of commons, people and nature are displaced. It is time to manage our land as 'commons'. How? Community Land Trust (CLT) is a way to put land under relational ownership. This form of freeing up of land and managing it again as common exists in the US since the 1960s and has spread over the world. Since last year, the Netherlands also has an active organization setting up CLTs, with the Veerhuis and the Bijlmer as its first projects. The aim of this workshop is to give insights about land as a common, and how you can work together for the management and allocation of pieces of land, both for housing and for agricultural use.*

## Studio Bajo

### Cartoontekenen

*Altijd al willen leren cartoontekenen? In deze workshop leer je aan de hand van eenvoudige opdrachten de basis van cartoontekenen, ondermeer via tekstballonnen, geluiden en gezichtsuitdrukkingen. In de eindopdracht van deze workshop werk je aan een cartoon die jouw boodschap voor een duurzaam voedselsysteem uitdraagt. Voor materiaal wordt gezorgd.*



**The role of young people in transitions; the Harvest for the Day after Tomorrow**

EN

### **I4NATURE, Voor de Oogst van Morgen & other youth networks**

*Do you want to know how you can unlock the talents of new generations for transition challenges? In this workshop we discuss the approach of the innovation lab Voor de Oogst van Overmorgen (Harvest for the Day after Tomorrow), namely sensing and listening. We will explain the theory behind the laboratory and participants tell about their experiences. We would like to connect and exchange with other networks in which young people are working on food system transition.*

### **Inspiratiecarroussel**

**De eiwittransitie**

#### **De Krekerij (Sander Peltenburg)**

*Insecten eten is een trend. Welke rol kunnen insecten spelen in de eiwittransitie en als innovatie naar een circulaire voedsleconomie gekweekt op reststromen?*

#### **Proeflab Wageningen (Marieke Laméris) & Ekoboerderij Lingehof (André Jurrius)**

*Wat kunnen we allemaal met lupine, een eiwitbron van de toekomst? Lekker Lupine is een coöperatie die vraag en aanbod van biologische plantaardige eiwitten bij elkaar wil brengen.*